

STREEKVERBETERING GROLLOO/SCHOONLOO

1963-1968

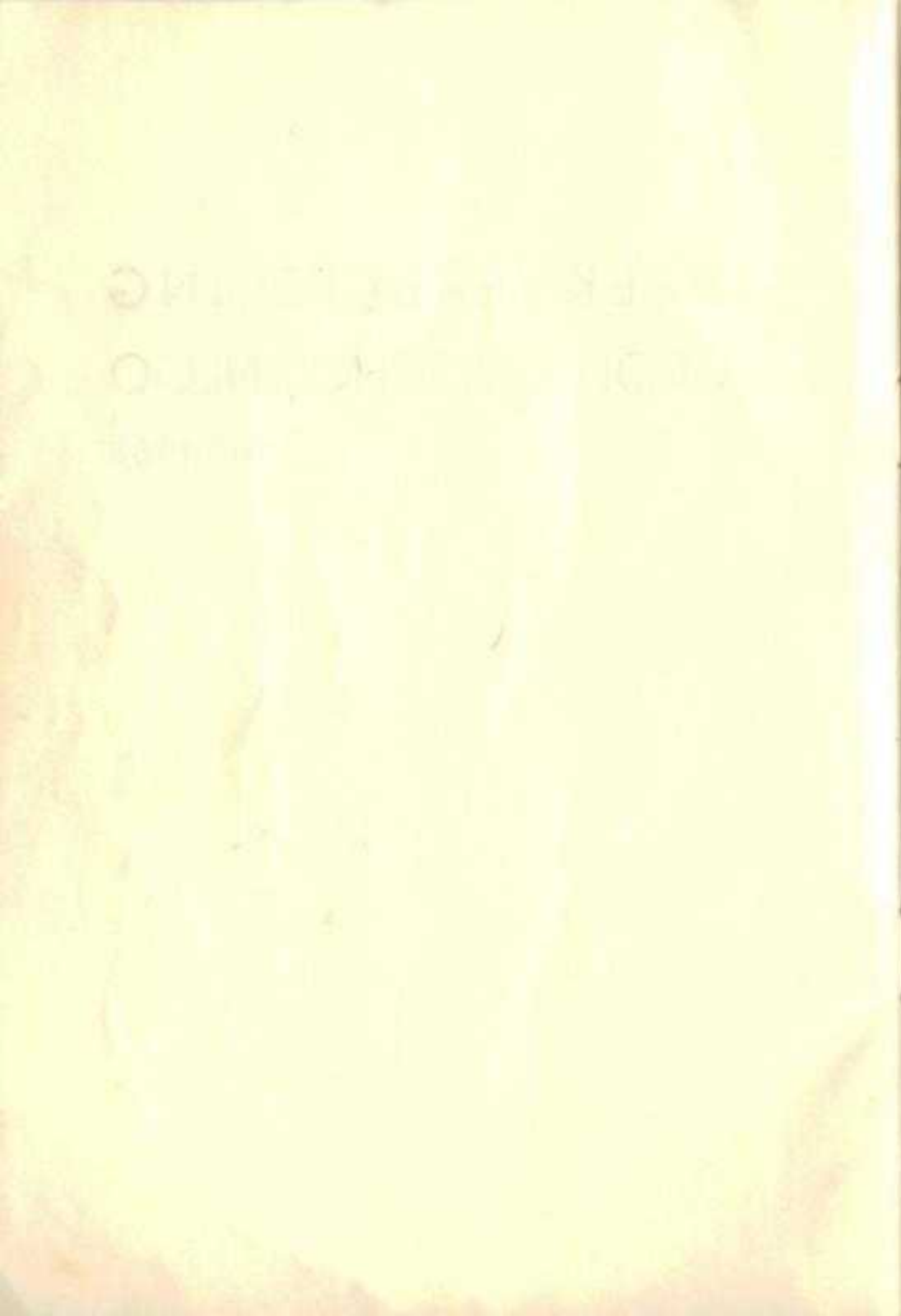

RIJKSLANDBOUWCONSULENTSCHAP WESTELIJK DRENTHÉ

STREEKVERBETERING
GROLLOO/SCHOONLOO

1963-1968

INLEIDING

De streekverbeteringscommissie Grolfoo-Schoonloo werd op 23 juli 1963 geïnstalleerd door de voorzitter van de Provinciale Landbouwvoorlichtingsraad, de heer ir. K. Meinders.

De commissie was toen als volgt samengesteld:

K. Hagting, voorzitter, D.L.G.
Jt. Beijering, D.L.G.
H. Hofsteenge, D.L.G.
Jt. Enting Jzn., Ver. voor Bedrijfsvoorlichting
J. Abbingh, A.N.A.B.
Mej. D. Westerhof, D.P.M.-B.O.D.
L. Oosting, D.P.M.-B.O.D.
Mevr. H. Popping-Stenveld, Bond van Plattelandsvrouwen
Mevr. T. Willems-Renting, Bond van Plattelandsvrouwen
ir. J. B. Garretsen, secretaris, Rijkslandbouwconsulent

De dames uit de commissie vormden de huishoudelijke commissie, waaraan de dames mevr. G. G. Renting-Lunsing en mej. H. Seunninga werden toegevoegd.

Aan de streekverbeteringscommissie werden de volgende adviserende leden toegevoegd:

H. Brink, Rijksveeteeltconsulentschap
L. M. Dijkstra, Rijkspluimveeteeltconsulentschap
J. Kooke, dierenarts te Rolde
ir. M. C. Hoogerbrugge, agrarisch-sociaal voorlichtster bij het D.L.G.

In de loop der jaren zijn in de samenstelling van de commissie enige wijzigingen gekomen. Aan het einde van de streekverbeteringsperiode bestaat de commissie uit de onderstaande personen:

K. Hagting, voorzitter, D.L.G.
H. Hofsteenge, D.L.G.
P. Hoving, D.L.G.
Jt. Enting Jzn., Ver. v. Bedrijfsvoorlichting
J. Abbingh, A.N.A.B.
B. Nijmeijer, P.J.G.D.
G. Dilling-Oosting, P.J.G.D.
Mevr. H. Popping-Stenveld, Bond van Plattelandsvrouwen
Mevr. M. J. Sloots-Beijering, Bond van Plattelandsvrouwen
ir. J. B. Garretsen, secretaris, Rijkslandbouwconsulent

De huishoudelijke commissie bestaat uit de damesleden van de streekverbeteringscommissie met daaraan toegevoegd mevr. G. Enting-Witting en mej. L. Lesschen.

Voorlichting

De landbouwvoorlichting werd verzorgd door de heer H. Kemkers, daarbij de eerste jaren bijgestaan door de heer G. Kip, het laatste jaar door de heer E. J. Oostenbrink.

De huishoudelijke voorlichting werd in deze jaren verzorgd door mej. A. Benedictus en mej. H. Lesschen en de agrarisch-sociale voorlichting door mej. ir. M. C. Hoogerbrugge en mej. G. Reinders. Deze dames werkten allen bij het D.L.G.

STREEKVERBETERINGSACTIVITEITEN

Landbouwvoorlichting

Gedurende de streekverbeteringsperiode is de voorlichting intensief gericht op de opvoering van de graslandproductie, aanpassing van de bedrijfsgebouwen en de ruwvoederwinning. Getracht is op daarvoor geschikte bedrijven de veredelingssector te animeren. Speciaal voor dit gebied, waar veel aan pootaardappelteelt wordt gedaan, is veel tijd besteed aan de verzorging van het pootgoed, het poten en de bewaring.

Getracht is door het aanleggen van voorbeeldobjecten nieuwe inzichten in gang te doen vinden.

Voorbeeldobjecten

- Erfverharding
- 2 fokvarkensstallen
- 2 knollenplukmachines
- rundveestal
- gereedschaphoek
- half automatische pootmachine
- 2 sorteermachines met leesband

De knollenplukmachines zijn bij twee combinaties van elk drie boeren geplaatst.

Een goede erfverharding

Demonstratiebedrijven

Op een vijftal demonstratiebedrijven is een goed bedrijfsbeheer gedemonstreerd, waarbij vooral aan de factor arbeid veel aandacht is besteed. Op deze bedrijven zijn verschillende voorzieningen getroffen, zoals het aanleggen van een drijfmestgrub, hooiventilatie, stalventilatie, pootaardappel-

bewaarplaatsen, terwijl daarnaast diverse machines zijn aangeschaft zoals trommelschudder, kunstmeststrooier, aardappeltransporteur, balenlader, cultivator, wiedzarnituur.

Demonstraties en demonstratievelden

Demonstraties

Aangezien de roostergrup voor drijfmest steeds meer wordt toegepast werd in 1964 een demonstratie gehouden met mestpompen. Voor deze demonstratie bestond een zeer goede belangstelling. Eveneens in 1964 werden een tweetal demonstraties met een knollenplukmachine gehouden. Alhoewel de belangstelling daarvoor matig was zijn toch enige machines aangeschaft.

In 1965 werd een demonstratie met hooibouwwerktuigen gehouden waarvoor grote belangstelling bestond.

In verschillende gevallen is door de ruilverkavelingscommissie drainage van madegrasland toegepast. Het is noodzakelijk deze drainreeksen op gezette tijden te reinigen. Temeer omdat in dit gebied vrij veel ijzeroer in de grond zit. In 1966 is hiermede een demonstratie gehouden, waarbij naast het schoonspuiten ook werd gedemonstreerd met een handapparaat. De belangstelling voor deze demonstratie was goed.

Zowel in 1967 als in 1968 zijn demonstraties gehouden in het maken van een voordroogkuil. In het gebied Grolloo-Schoonloo werden veel hopen van voordroogpakjes gemaakt, waarin steeds schimmel voorkwam.

Aangezien de schimmel in een goed aangereden hoop veel minder kans krijgt is de nadruk sterk op de rijkuilen gelegd. De belangstelling voor de demonstraties was zeer goed. Ten behoeve van de pootaardappelen werd het afharden van pootaardappelen onder plastic gedemonstreerd. Hiervoor werden 6 plastic hoezen gebruikt. De resultaten waren goed. De hoezen zijn nogal kwetsbaar en bleken na 1 keer te zijn gebruikt al veel scheuren te vertonen.

Uitgebouwde stal

Wedstrijden

In de jaren 1964 en 1965 zijn wedstrijden gehouden. Deze werden door een commissie uit de jongeren verzorgd. De belangstelling, zowel van deelnemers(neemsters) als publiek was goed. De pogingen om ook in 1966 een wedstrijddag te houden faalden wegens gebrek aan belangstelling bij de deelnemers(-neemsters).

Tentoonstellingen

In 1965 werd een tentoonstelling gehouden onder het motto Landbouw en Recreatie. Aan deze tentoonstelling werd medewerking verleend door de land- en tuinbouwvoorlichting, de de huishoudelijke voorlichting, de gemeente Rolde, de provinciale V.V.V., de Grantmij., de vereniging van platelandsvrouwen en jongeren.

De tentoonstelling trok grote belangstelling. In 1968 werd nogmaals een tentoonstelling georganiseerd. Het zwaartepunt bij deze tentoonstelling lag op de aansluiting van Grolloo op het aardgasnet, waardoor door bemiddeling van de N.V. Regas te Assen een show van huishoudelijke apparaten werd gegeven. De Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst demonstreerde o.m. een model van een ligboxenloopstal, hygiënische melkwinning en onderhoud van melkmachines, pootaardappelbewaring.

De data van deze tentoonstelling waren bijzonder gunstig gekozen, zodat van een succes kan worden gesproken.

Excursies

Met de inwoners uit het gebied werd elk jaar een excursie gehouden. Deze excursies waren er op gericht de mensen kennis te doen nemen van de nieuwste ontwikkelingen, van de omstandigheden waaronder in andere provincies moet worden gewerkt en van de mogelijkheden die de veredelingssector biedt. Verruiming van blik en contacten met collega's waren de hoofddoelinden.

De belangstelling voor deze excursies was er steeds in ruime mate.

Een voorbeeld varkerstal

Cursussen

In samenwerking met de organisaties en de jongeren werden besprekingen gehouden over het organiseren van cursussen. De cursussen werden door deze groepen georganiseerd. Zo werden o.m. een cursus E.H.B.O., een cursus varkenshouderij en een drietal cursussen klauwverzorging en een cursus rationele bedrijfsvoering gehouden.

Een zestal jongeren heeft een cursus gevolgd op de praktijkschool te Emmeloord.

Voorlichtingsbijeenkomsten

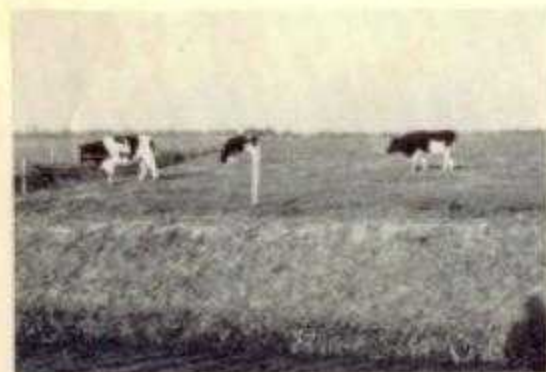
In het begin van de streekverbeteringsperiode werden zowel te Grolloo als te Schoonloo contactavonden gehouden.

Met de besturen van de verschillende plaatselijke organisaties werden gespreksavonden gehouden, waarin o.m. werd besloten dat deze organisatie, in overleg met de commissie, de organisatie van cursussen ter hand zal nemen. In deze avonden werd dan een programma van te organiseren cursussen vastgesteld.

Voorts werden in 1964 2 forumavonden gehouden om de inwoners in het gebied in de gelegenheid te stellen hun vragen en problemen aan het forum voor te leggen. Hiervoor was een goede belangstelling.

Met de groep landbouwers die een nieuw bedrijf hebben gesticht zijn een zestal bijeenkomsten gehouden.

Een studiegroep van jonge landbouwers heeft zich bezig gehouden met bedrijfsplanning en het opstellen van een bedrijfsplan.

Jongvee op madeland

HUISHOUDELIJKE VOORLICHTING

Voorbeeld keuken

Aan het begin van de streekverbeteringsperiode is een enquête gehouden en aan het eind eveneens. De gegevens uit deze beide enquêtes zullen in dit verslag verwerkt worden. De veranderingen, die in dit gebied hebben plaatsgevonden zullen niet altijd een gevolg zijn van de streekverbetering, ook de hele ontwikkeling van de laatste tijd heeft hieraan meegewerkt.

Wonen

Op woninggebied is veel veranderd. In het begin van de streekverbetering hadden 25% van de agrariërs een douchecel, thans is dit 60%. Ook zijn er veel w.c.'s met waterspoeling gekomen. De bedsteden zijn praktisch allemaal verdwenen, terwijl in 1964 nog 20% van de geënquêteerden in bedsteden sliepen.

Ook de keukens zijn veel verbeterd, er zijn veel aanrechten verhuisd van de pompstraat naar de woonkeuken.

Tijdens de streekverbeteringsperiode zijn de volgende voorbeeldobjecten geplaatst: eetkeuken, woonkeuken, douche en w.c. met waterspoeling (2x) en een slaapkamer.

Een dameswedstrijd

Cursussen, praatavonden en excursies.

Over het algemeen kan gesteld worden dat deze activiteiten bijzonder goed geslaagd zijn. Verschillende van deze activiteiten zijn georganiseerd in samenwerking met de Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen en de plattelandsjongeren.

In Grolloo en in Schoonloo zijn verschillende cursussen georganiseerd. Ruim 120 dames hebben aan een of meer cursussen deelgenomen, wat voor een klein gebied als Grolloo-Schoonloo een behoorlijk aantal is. Men heeft aan de volgende cursussen deel kunnen nemen: naaicursus (6X), siertuincursus, handwerkcursus, cursus goede omgangsvormen, cursus eenvoudige ziekenverpleging thuis (2X), cursus bloemenschikken (3X), en een kookcursus voor heren.

Op verschillende plaatsen in het gebied zijn praatavonden gehouden, die bijzonder goed in de smaak zijn gevallen. Door deze praatavonden zijn mensen bereikt, die nooit op een cursus komen en die geen lid van een organisatie zijn.

Ook zijn in samenwerking met de Nederlandse Bond van plattelandsvrouwen enkele excursies gemaakt o.a. naar de Flevopolder, naar een aardewerkfabriek in Makkum en de landbouwhuishoudschool in Bolsward. In samenwerking met de landbouwvoorlichting zijn ook verschillende excursies gehouden. Over gebrek aan belangstelling voor deze excursies was niet te klagen.

Apparatuur

Doordat er steeds minder hulp voor de huisvrouw beschikbaar komt, gaat men in de huishouding steeds meer mechaniseren. Vooral de vol-automatische wasmachine is in opkomst. In 1964 was in slechts 3% van de agrarische gezinnen een vol-automatische wasmachine, in 1967 in 18% van deze gezinnen. Met de hand wordt praktisch niet meer gewassen, terwijl dat in 1964 nog in 20% van de gezinnen het geval was.

De laatste jaren ziet men bij het diepvriezen een verschuiving van de gezamenlijke diepvrieskluis naar een kist of kast in huis. Men wil de arbeid zoveel mogelijk rationaliseren. In 90% van de gezinnen wordt nog geslacht. Dit kan thuis of bij de slager.

De warmwatervoorziening is in de laatste jaren sterk verbeterd. Wanneer er een douche komt moet men hieraan ook aandacht besteden.

Het maken van bloematukjes

Andere activiteiten

Tijdens de streekverbeteringsperiode zijn een paar wedstrijddagen gehouden. Het eerste jaar was de belangstelling hiervoor groot, het 2e jaar matig. De belangstelling voor de tuinkeuring was matig.

Samenvattend kunnen we stellen dat de huishoudelijke voorlichting in dit streekverbeteringsgebied veel vrouwen hulp heeft kunnen bieden en nieuwe mogelijkheden heeft kunnen laten zien op het gebied van huishouding en gezin.

Verbetering madeland

Aantal bedrijven en de bedrijfsgrootte

Aan de hand van de P.V.C.-gegevens is nagegaan hoe de ontwikkeling van het aantal bedrijven en de bedrijfsgrootte is geweest tussen 1963 en 1968.

aantal bedrijven	1963	1968	toe- of afname
5 — 10 ha	24	11	— 13
10 — 15 ha	35	14	— 21
15 — 20 ha	41	42	+ 1
20 — 30 ha	22	36	+ 14
boven 30 ha	5	4	— 1
Totaal	127	107	— 20

Bij de bedrijven beneden 15 ha zien we een duidelijke afname, terwijl in de groep boven 20 ha een flinke stijging heeft plaats gehad. Het totaal aantal bedrijven is met 20 afgenomen, hetgeen neerkomt op een vermindering van bijna 16%.

Wegens gebrek aan een opvolger en door de invloed van het saneringsfonds voor de landbouw zijn verschillende kleine bedrijven opgeheven. Het gevolg daarvan is geweest dat de overgebleven bedrijven zich met de vrijgekomen gronden hebben kunnen vergroten.

De gemiddelde bedrijfsgrootte is hierdoor gestegen van 15,60 ha in 1963 tot 18,50 ha in 1968.

Arbeidsbezetting

Het aantal mannelijke arbeidskrachten in de landbouw liep van 1963 tot 1968 terug met 47. Hierdoor is de gemiddelde arbeidsbezetting per bedrijf gedaald van 1,49 in 1963 tot 1,30 in 1968.

Goede ontwatering

Grondgebruik

	1963	1968	toe- of afname
granen	544	449	— 95
poot- en consumptieaardappelen	220	277	+ 57
fabrieksaardappelen	68	195	+ 127
suikerbieten	18	64	+ 46
voederbieten	46	12	— 34
totaal bouwland	896	997	+ 101
totaal grasland	1086	986	— 100
totaal cultuurgrond	1982	1983	+ 1

veehouderij

kalveren	638	697	+ 59
pinken	712	783	+ 71
melkkoeien	1231	1326	+ 95
mestvarkens	133	116	— 17
fokvarkens	169	233	+ 64
jonge paarden	49	42	— 7
oudere paarden	163	67	— 96
kippen	2139	972	— 1167

Enkele opmerkingen aan de hand van de bovenstaande cijfers.

Bouwland

De oppervlakte bouwland is toegenomen ten koste van het grasland. Tevens is er een verschuiving in het bouwplan waar te nemen ten gunste van meer intensieve gewassen.

Zo is de oppervlakte granen met rond 19% afgenomen waar tegenover een stijging van de aardappelverbouw staat van rond 64%.

Van de oppervlakte poot- en consumptieaardappelen bestaat de pootaardappelteelt in 1968 ongeveer 90%.

De fabrieksaardappelteelt is belangrijk uitgebreid.

De aardappelteelt in '68 beslaat 47% van de totale oppervlakte bouwland.

De toename van de suikerbietenteelt ging grotendeels ten koste van de voederbieten. De voederbietenteelt is van weinig betekenis meer. Dit blijkt ook wel uit het feit dat in 1963 nog op 112 bedrijven gemiddeld 41 are voederbieten werden verbouwd. In 1968 is dit 37 bedrijven met gemiddeld 31 are. Het aantal suikerbietentelers bedroeg in 1968 50 met een gemiddelde oppervlakte van 128 are.

Een goede toom

Grasland en veebezetting

De oppervlakte grasland is vrij sterk afgenomen ($\pm 9\%$).

Niettegenstaande dat is het aantal melkkoeien en jongvee toegenomen. Dit had tot gevolg dat de melkveebezetting per ha grasland toch nog is gestegen van 1.13 in 1963 tot 1.34 in 1968.

Voor een gunstiger bedrijfsresultaat is een goede melkveebezetting per ha grasland gewenst. Het gaat dus in de goede richting. Wel blijkt dat de jongveebezetting op de meeste bedrijven nog aan de hoge kant is.

In het onderstaande staatje is het gemiddelde aantal melkkoeien per ha in de verschillende grootte klassen weergegeven.

	1963	1968
5 - 10 ha	1.12	1.22
10 - 15 ha	1.20	1.31
15 - 20 ha	1.15	1.32
20 - 30 ha	1.13	1.40
boven 30 ha	0.90	1.29

Varkens

De varkenshouderij is van weinig betekenis. Mestvarkens waren er in 1963 nog op 27 bedrijven, in 1968 vindt men die nog op 7 bedrijven. Het houden van enkele fokvarkens, zo meende men, hoort bij een gemengd bedrijf. In 1963 kwamen dan ook nog op 50 bedrijven fokvarkens voor. Nadien hebben verscheidene bedrijven, waar een klein aantal werd gehouden deze, terecht, afgestoten. In 1968 zijn op 21 bedrijven nog fokvarkens aanwezig. Hieronder zijn enkele bedrijven met grotere eenheden, die daarmee zullen doorgaan en mogelijk nog iets zullen uitbreiden.

Paarden

Door de grote vlucht van de mechanisatie is de paardenstapel sterk teruggelopen. In 1963 werden nog op 118 bedrijven werkpaarden gehouden. Dit is voor 1968 nog op 57 bedrijven het geval.

Mechanisatie

Tot slot geven wij u nog een overzichtje van de ontwikkeling die in de jaren 1963-1968 op het terrein van de mechanisatie plaats vond.

	1963		1968	
	aantal	%	aantal	%
trekkers	20	16	65	61
melkmachines	63	49	92	86
sorteermachines + leesband	1	1	12	11
drijfmest	—	—	33	31

De bovengenoemde cijfers spreken voor zichzelf. Op alle onderdelen een sterke uitbreiding in de mechanisatie en de arbeidsbesparende methoden. Wat de sorteermachines + leesband betreft, deze zijn vrijwel steeds voor gezamenlijk gebruik aangeschaft. Met de 12 machines in 1968 maken 21 landbouwers hun aardappelen klaar.

De maaisorser in actie

Lidmaatschappen

Van de **107 bedrijven**, bij het onderzoek in 1968 betrokken, waren er: 101 lid van een standsorganisatie

- 93 " " de melkcontrolevereniging (94% v. d. koeien)
- 96 " " het Nederlands Rundvee Stamboek
- 100 " " de vereniging voor Kunstmatige Inseminatie
- 106 " " een Coöp. Zuivelfabriek
- 86 " " de Werktuigencoöperatie

Productiviteitsstijging

Om een beeld te krijgen van de totale verandering die in het streekverbeteringsgebied heeft plaats gevonden is met behulp van produktie-eenheden de ontwikkeling nagegaan.

In 1963 waren in het gebied aanwezig 2371 produktie-eenheden.

In 1968 was dit opgelopen tot 2810.

Dit betekent dat er in 1963 gemiddeld per bedrijf 18,7 produktie-eenheden aanwezig waren en in 1968 gemiddeld 26,3.

Dit is een stijging van de produktiviteit per bedrijf in 5 jaren met 40,6%.

In het volgende staatje vindt u de produktie-eenheden per groep van bedrijven alsmede per arbeidskracht in de verschillende grootte-klassen.

	produktie-eenheden per bedrijf		produktie-eenheden per arbeidskracht	
	1963	1968	1963	1968
5 - 10 ha	8,5	10,9	7,9	12
10 - 15 ha	15,9	18,7	11,8	18,7
15 - 20 ha	20,2	25	13	19,1
20 - 30 ha	27,7	33	14,5	21,2
boven 30 ha	34,7	46,8	21,7	37,5

In alle bedrijfsgrootteklassen is een vooruitgang waar te nemen. Naarmate de bedrijfsgrootte toeneemt is er een sterkere vergroting. Dit geldt zowel voor het aantal produktie-eenheden per bedrijf als per arbeidskracht.

Het gemiddelde aantal produktie-eenheden per arbeidskracht bedroeg in 1963 12,7 en in 1968 20,1.

Dit betekent een produktiviteitsstijging per arbeidskracht in 5 jaren met 58,3%.

Dit cijfer toont wel duidelijk aan dat er grote veranderingen op de bedrijven hebben plaats gevonden.

De sterke uitbreiding van de aardappelteelt is toe te schrijven aan twee oorzaken:

1. De verbetering van de ontwatering heeft het mogelijk gemaakt grasland te scheuren.
2. De wijzigingen die in het aardappelmoedebeleid zijn aangebracht.

Eén van de nieuwe boerderijen

Samenvatting

De ruilverkavelingswerkzaamheden, met name de ontsluiting en de betere ontwatering, hebben in het gebied Grolloo-Schoonloo grote verbeteringen gebracht. De gevolgen voor de bedrijven zijn een sterke toename van de produktiviteit per bedrijf.

De veranderingen kunnen als volgt worden samengevat:

1. Bedrijfsvergroting door afname van het aantal bedrijven.
2. Vermindering van het aantal arbeidskrachten op de overgebleven bedrijven.
3. Intensiever bouwlandgebruik door toename van de oppervlakte aardappelen en suikerbieten.
4. Intensiever graslandgebruik door een toename van de veestapel en inkrimping van de oppervlakte grasland.

De sterke uitbreiding van de produktiviteit per arbeidskracht is mogelijk geworden door een sterke mechanisatie, aanpassing van de bedrijfsgebouwen en een betere verkaveling.

Bij de varkenshouderij heeft er wel een sanering plaats gevonden, maar de uitbreiding is gering geweest. De pluimveehouderij was en is nog van geen betekenis.

Voor de naaste toekomst zal de rundveehouderij nog de nodige aandacht vragen.

Slotbeschouwing

Het verheugt de commissie dat in de afgelopen streekverbeteringsperiode de ontwikkeling in de landbouw op de bedrijven in Grolloo-Schoonloo grote vooruitgang te zien geeft. Zij is er zich van bewust dat deze niet alleen aan haar werkzaamheden is toe te schrijven. Zij ziet het effect als resultaat van de invloed van diverse factoren die samen tot het voorgaande resultaat hebben geleid. Alleen al de gedachte hiertoe een kleine bijdrage te hebben geleverd stemt haar tot voldoening.

Het aanpassingsvermogen dat de landbouwers in de afgelopen 5 jaren hebben getoond, geeft haar reden tot de verwachting dat ook in de toekomst de nodige en mogelijke aanpassingen doorgevoerd zullen worden. Daarbij kunt u blijven rekenen op de steun van de voorlichters/-sters.

De commissie heeft gedurende haar werkzaamheden veel steun en medewerking ondervonden, waarvoor zij op deze plaats haar erkentelijkheid betuigt.

Jong leven

